

Dr hab. Anna Fidelus prof. UKSW

Recenzja

rozprawy doktorskiej autorstwa Pani mgr Katarzyny Niedzieli,
pt. *Rola nauczyciela – wykładowcy w kształceniu praktycznym z zakresu medycyny
estetycznej*,

napisanej pod kierunkiem naukowym Pani dr hab. Barbary Nowak prof. UKEN,
przewidzianej do obrony w Uniwersytecie Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie,
Kraków, ss. 357.

W oparciu o Uchwałę Rady Dyscypliny Pedagogika UKEN w Krakowie, zlecającą przygotowanie stosownej recenzji/oceny przedmiotowej rozprawy doktorskiej, szczegółowo zapoznano się z tekstem przekazanego opracowania.

Rozprawa doktorska została poddana analizie i ocenie pod względem kryteriów formalnych, tj. m.in. adekwatności treści rozprawy do jej tematu, struktury pracy – kolejności następujących po sobie części, kompletności zawartych w nich tez, poprawności języka naukowego dyscypliny pedagogika, adekwatności źródeł wykorzystanych w pracy oraz poprawności ich zapisu. W zakresie kryteriów merytorycznych wzięto pod uwagę warstwę treściową pracy, opis kategorii poznawczych, spójność pomiędzy poszczególnymi częściami (rozdziałami) pracy. W odniesieniu do części metodologicznej poddano analizie sformułowanie celów badań własnych, problematyki badawczej oraz adekwatność dobranych metod i technik badań społecznych do wskazanego celu i przedmiotu badań. Zaznaczono również wkład, jaki wnosi rozprawa doktorska, w rozwój dyscypliny naukowej pedagogika oraz jej subdyscyplin. Recenzja w końcowej części zawiera konkluzję konieczną dla dalszych etapów procedowania w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora.

Refleksje wstępne

Przedłożona do oceny rozprawa doktorska mgr Katarzyny Niedzieli podejmuje problematykę roli nauczyciela - wykładowcy w kształceniu praktycznym z zakresu medycyny estetycznej – dziedziny stosunkowo młodej, rozwijającej się dynamicznie, a jednocześnie wymagającej szczególnej uwagi z perspektywy pedagogicznej i metodycznej. Temat recenzowanej rozprawy jest bez wątpienia aktualny i wpisuje się w wyraźną lukę w literaturze naukowej. Medycyna estetyczna jako interdyscyplinarna dziedzina łącząca aspekty dermatologii, chirurgii plastycznej i medycyny ogólnej, cieszy się rosnącym zainteresowaniem społecznym, a jej rynek systematycznie się rozszerza. Jednocześnie kształcenie w tym obszarze pozostaje nieuregulowane prawnie zarówno w Polsce, jak i w wielu krajach europejskich. Podjęcie przez Autorkę zagadnienia roli pedagoga-praktyka w tym środowisku jest uzasadnione z perspektywy nauk pedagogicznych i odpowiada na rzeczywiste potrzeby rynku edukacyjnego.

Należy jednak zauważyć, że wybór tematu wydaje się szerzej uzasadniany osobistym doświadczeniem zawodowym Autorki niż potrzebami wynikającymi z systematycznej kwerendy stanu badań. W streszczeniu i we wstępie wielokrotnie podkreślana jest autobiograficzna perspektywa pracy, co w świetle wymogów akademickich może budzić pewne zastrzeżenia co do zachowania niezbędnego dystansu badawczego.

Ocena rozprawy

Praca liczy 357 stron i zbudowana jest z dziesięciu rozdziałów, poprzedzonych wstępem, streszczeniem w języku polskim i angielskim, wykazem skrótów oraz spisem treści, a zakończona bibliografią, spisem tabel i rysunków oraz czterema załącznikami. Praca zbudowana jest z części teoretycznej (rozdziały I–V), rozdziału metodologicznego (rozdział VI), rozdziałów analitycznych (VII–VIII), rozdziału wniosków (IX) i zakończenia (X). Układ taki jest generalnie zgodny z przyjętymi standardami prac naukowych w obszarze nauk społecznych. Rozdziały I–V obejmują charakterystykę pedagogicznych i społecznych uwarunkowań medycyny estetycznej, rolę szkoleń

praktycznych, kompetencje nauczycieli-wykładowców, wymagania klasyfikacyjne oraz perspektywy zawodowe. Rozdział VI zawiera opis metodologii badań własnych, a rozdziały VII–VIII prezentują wyniki kwerendy literaturowej oraz studia przypadków i analizę porównawczą.

Autorka formułuje jeden główny cel pracy: analizę roli nauczyciela-wykładowcy w procesie kształcenia praktycznego w zakresie medycyny estetycznej. Wiodącą hipotezę pracy stanowi twierdzenie, że wprowadzenie ujednoliconych standardów kształcenia, spełniających odpowiednie kryteria jakościowe, przełoży się na zwiększenie jakości zarówno praktycznego, jak i teoretycznego kształcenia w tym zakresie. Projekt badawczy obejmuje dwa niezależne badania: porównawcze (zestawienie modeli kształcenia w Polsce i Wielkiej Brytanii) oraz quasi-eksperymentalne (sprawdzenie czy poddanie klientów procesom medycyny estetycznej zmieni korzystnie ich samoocenę).

Jedną z wyraźnych słabości strukturalnych jest brak wyraźnego rozgraniczenia między częścią teoretyczną a empiryczną. Rozdziały VII i VIII, choć formalnie należą do empirii, w dużej mierze stanowią kontynuację przeglądu literatury (rozdział VII) lub opisują analizę jakościową, której charakter badawczy nie jest precyzyjnie zdefiniowany (rozdział VIII). Ponadto, jak sam tytuł rozdziału VII wskazuje („Metodologia Analizy: Wnioski na podstawie kwerendy literatury dotyczącej roli nauczyciela – wykładowcy w nauczaniu medycyny estetycznej”), trudno jednoznacznie zakwalifikować tę część jako badania własne w ścisłym znaczeniu. Wątpliwości budzi także numerowanie podrozdziałów – w rozdziale VI brak podrozdziału 6.7, co może świadczyć o błędzie redakcyjnym lub nieuważnej korekcie tekstu.

W recenzowanej dysertacji Autorka przyjmuje perspektywę interpretatywną, co jest uzasadnione charakterem podjętego tematu. Wybór metod jakościowych – studium przypadku, analizy porównawczej i kwerendy literatury – jest co do zasady właściwy dla badań pedagogicznych dotyczących procesów edukacyjnych. Odwołania do prac metodologów tej miary co John W. Creswell, Dariusz Kubinowski czy Janusz Gajda świadczą o znajomości metodologii jakościowej. Sformułowanie 12 problemów badawczych i 7 hipotez cząstkowych jest ambitne, jednak rodzi poważne wątpliwości. Po pierwsze, tak znaczna liczba problemów sprawia trudność w ich systematycznym rozwiązaniu w toku pracy. Po drugie, wiele spośród nich ma charakter ogólny,

a ich wzajemne relacje nie zostały wyraźnie określone. Po trzecie, hipotezy cząstkowe (np. „efektywne kształcenie praktyczne wymaga realnych przypadków klinicznych”, „kształcenie etyczne w medycynie estetycznej jest niezbędne”) mają charakter postulatyczny i aksjologiczny, a nie empirycznie testowalny, co prowadzi do zaburzenia ostrości granicy między tezami normatywnymi a hipotezami badawczymi.

Jako problem kluczowy i nieco zaskakujący jawi się rozbieżność między pytaniem badawczym sformułowanym na stronie 10 streszczenia - „Jakie przekonania epistemologiczne towarzyszą nauczycielom-wykładowcom w ich praktyce zawodowej i jakie wynikają z nich implikacje pedagogiczne?” a problemami badawczymi przedstawionymi w rozdziale szóstym, które dotyczą kompetencji, metod, oczekiwań studentów, roli technologii itp. Te dwie listy pytań wydają się należeć do dwóch różnych projektów badawczych. W pracy wykorzystano trzy narzędzia pomiarowe: Wielowymiarowy Kwestionariusz Samooceny MSEI (O'Brien i Epstein, 1988), Ankieta do samooceny kontroli zarządczej (Uniwersytet Pedagogiczny Kraków, 2023) oraz Ankieta wpływu metod dydaktycznych na proces nauczania. Zastosowanie wystandaryzowanego narzędzia psychometrycznego (MSEI) w kontekście pracy o charakterze pedagogiczno-jakościowym wymaga silnego uzasadnienia metodologicznego, które w pracy jest niewystarczające.

Poważnym mankamentem metodologicznym jest brak precyzyjnych informacji o grupach badanych: nie podano liczebności próby badawczej, sposobu doboru uczestników, kryteriów włączenia i wyłączenia z badań. Badania prowadzono na terenie województw małopolskiego, dolnośląskiego, wielkopolskiego i śląskiego, jednak w streszczeniu mowa wyłącznie o „województwie małopolskim i śląskim” – ta niespójność nie jest wyjaśniona. Brak tych informacji uniemożliwia ocenę reprezentatywności próby i wiarygodności wniosków.

Autorka deklaruje przeprowadzenie badań quasi-eksperymentalnych mających na celu sprawdzenie wpływu zabiegów medycyny estetycznej na samoocenę klientów. Jest to potencjalnie interesujący wątek badawczy, jednak wyniki tego badania nie są wystarczająco rozwinięte w rozdziałach empirycznych, a ich związek z głównym tematem pracy – rolą nauczyciela-wykładowcy – nie jest wyraźnie wyartykułowany.

Pozytywnie należy ocenić rozległość bibliografii (ponad 300 pozycji), obejmującej zarówno polskie, jak i anglojęzyczne opracowania z zakresu pedagogiki, medycyny estetycznej, metodologii badań jakościowych i socjologii ciała. Autorka wykazuje znajomość klasycznych i współczesnych koncepcji pedagogicznych (B. Bereźnicki, K. Denek, J. Gajda, D. Kubinowski) oraz specjalistycznej literatury z zakresu medycyny estetycznej (wydawnictwa Springer, Officina Editoriale Oltrarno).

Zastrzeżenia budzi jednak jakość odwołań do literatury medycznej. W wielu miejscach cytowane są podręczniki i opracowania medyczne (np. z serii Springer dotyczącej zabiegów estetycznych) jako bibliograficzne wsparcie twierdzeń pedagogicznych, które nie wymagają takiego podparcia lub dla których stosowniejsze byłyby źródła z zakresu dydaktyki. Wydaje się, że obszerność bibliografii jest po części efektem włączenia dużej liczby specjalistycznych pozycji medycznych, które mają marginalne znaczenie dla głównych tez pedagogicznych pracy.

Zauważalne jest też powtarzanie tych samych treści w kolejnych rozdziałach – opisy cech medycyny estetycznej, roli technologii czy kompetencji nauczyciela powracają z dużą częstotliwością, nieznacznie tylko modyfikowane, co obniża zwartość i ekonomię tekstu. Redakcja tekstu wymaga dopracowania – w niektórych fragmentach (zwłaszcza wstępie) dochodzi do nieuzasadnionego przechodzenia między formą trzecioosobową a pierwszoosobową.

Najobszerniejszą częścią empiryczną pracy jest rozdział ósmy, poświęcony studiom przypadku i analizie porównawczej. Analiza porównawcza polskich placówek z Harley Academy w Londynie jest fragmentem szczególnie wartościowym. Identyfikacja różnic dotyczących dostępności technologii (symulatory VR, skanery naczyń krwionośnych), systemów akredytacji (Ofqual, JCCP) oraz struktury programów kształcenia stanowi rzetelną podstawę do formułowania rekomendacji dla polskiego systemu edukacji w zakresie medycyny estetycznej.

Jednakże prezentacja wyników badań nie jest prowadzona w sposób systematyczny. Brakuje jednoznacznego wskazania, jakie dane zostały zebrane w ramach studium przypadku (obserwacje, wywiady, dokumenty), kryteriów doboru analizowanych

instytucji, opisu procedury analizy danych oraz sposobu wnioskowania. Wyniki są przedstawiane opisowo, bez tabel zbiorczych, diagramów porównawczych ani uzasadnienia, dlatego właśnie Harley Academy wybrano jako punkt odniesienia dla systemu polskiego.

W rozdziale siódmym „Metodologia analityczna: Wnioski na podstawie kwerendy literatury dotyczącej roli nauczyciela – wykładowcy w nauczaniu medycyny estetycznej” zaprezentowane są wyniki badań, które mają charakter przeglądu tematycznego, co jest wartościowe jako element syntezy stanu wiedzy, jednak metodologicznie kwerenda literatury powinna zostać opisana jako metoda, nie jako samodzielny rozdział wynikowy. W obecnym kształcie granica między przeglądem literatury (część teoretyczna) a kwerendą literatury jako elementem metodologii analitycznej (część badawcza) jest niewyraźna.

Wnioski zebrane w rozdziale dziewiątym są konkretne i praktycznie ukierunkowane. Rekomendacje dotyczące wprowadzenia systemu akredytacji wzorowanego na brytyjskim Ofqual/JCCP, inwestycji w technologie VR i symulatory, rozwijania programów doskonalenia zawodowego nauczycieli oraz wzmocnienia treści etycznych w programach edukacyjnych – są uzasadnione i wartościowe dla środowiska praktyków.

Zastrzeżenia budzi natomiast relacja między pytaniami badawczymi a wnioskami. Główna hipoteza pracy (o wpływie ujednolicenia standardów na jakość kształcenia) nie zostaje formalnie poddana weryfikacji w toku analizy danych – Autorka nie wskazuje, w jaki sposób zebrane dane potwierdzają lub falsyfikują tę hipotezę. Wyniki badania quasi-eksperymentalnego (wpływ zabiegów estetycznych na samoocenę klientów) są wzmiankowane we wnioskach jedynie marginalnie, co rodzi pytanie o zasadność włączenia tego wątku do pracy.

Zakończenie pracy ma charakter refleksyjno-narracyjny i zawiera elementy osobistego zaangażowania Autorki, w tym z jakości kształcenia w medycynie estetycznej. O ile osobiste zaangażowanie praktyka w przedmiot badań jest zrozumiałe, o tyle tego rodzaju emocjonalne fragmenty osłabiają akademicki charakter zakończenia.

Mimo wskazanych uchybień, praca posiada szereg realnych walorów: (1) podjęcie tematu autentycznie pionierskiego w polskiej literaturze pedagogicznej; (2) kompetentna,

interdyscyplinarna orientacja Autorki łącząca wiedzę medyczną z pedagogiczną; (3) wartościowe i szczegółowe zestawienie polskich i brytyjskich modeli kształcenia, stanowiące użyteczną bazę informacyjną dla reformatorów systemu edukacji w podjętym obszarze; (4) trafna identyfikacja luk systemowych (brak akredytacji, niedostateczna infrastruktura technologiczna, nieuregulowane wymogi kwalifikacyjne); (5) praktyczne i konkretne rekomendacje polityki edukacyjnej.

W trakcie lektury zwrócono uwagę na następujące kwestie wymagające wyjaśnienia lub korekty:

1. Brak podrozdziału 6.7 – w spisie treści numeracja przeskakuje z 6.6 do 6.8, co wymaga wyjaśnienia.
2. Nieśpójność w oznaczeniu terenu badań – w streszczeniu wymieniono cztery województwa, natomiast streszczenie wskazuje wyłącznie dwa.
3. Zmienne niezależne zdefiniowane w streszczeniu (Arkusz samooceny nauczyciela, Metoda studium przypadku, Analiza porównawcza) są de facto metodami badawczymi, a nie zmiennymi w ścisłym sensie metodologicznym.
4. Naprzemienne stosowanie form osobowych („autorka”, „autor”, „ja”) zaburza spójność stylistyczną tekstu i wymaga ujednolicenia.
5. Niektóre cytowania literatury medycznej w rozdziałach stricte pedagogicznych nie są merytorycznie uzasadnione i sprawiają wrażenie numerowania przypisów bez ich funkcjonalnego zastosowania.
6. Brak informacji o liczebności i charakterystyce próby badawczej (poza ogólnikowym wskazaniem terenu badań) uniemożliwia ocenę trafności zewnętrznej wniosków.
7. Rozbieżność głównego pytania badawczego (ze streszczenia) z pytaniami rozdziału szóstego jest poważną niespójnością wymagającą wyjaśnienia.

Wskazane uchybienia nie przekreślają jednak całości wysiłku badawczego.

Ocena końcowa

Rozprawa doktorska mgr Katarzyny Niedzieli pt. „Rola nauczyciela – wykładowcy w kształceniu praktycznym z zakresu medycyny estetycznej” stanowi prekursorskie w polskim piśmiennictwie pedagogicznym ujęcie problematyki kształcenia w obszarze medycyny estetycznej. Autorka wykazuje się erudycją interdyscyplinarną, znajomością zagadnień metodycznych i umiejętnością syntezy rozległego materiału bibliograficznego. Mając na uwadze zarówno wartości merytoryczne, praktyczne oraz pionierski charakter podjętego tematu, jak i wskazane ograniczenia metodologiczne, wyrażam opinię, że rozprawa spełnia wymagania stawiane pracom doktorskim przez obowiązujące przepisy prawne, a Autorka wykazała zdolność do samodzielnej pracy naukowej. Zaprezentowane sugestie i spostrzeżenia o charakterze polemicznym, jak również pytania, mające charakter subiektywny, traktuję nie jako środki do dyskredytacji wartościowej w moim odczuciu rozprawy, ale jako głos w dyskusji.

Rozprawa doktorska Pani mgr Katarzyny Niedzieli napisana pod kierunkiem naukowym Pani dr hab. Barbary Nowak prof. UKEN w Krakowie spełnia warunki określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2028 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1571 z późn. zm.). pozytywnie oceniając rozprawę, opowiadam się za jej przyjęciem oraz dopuszczeniem Kandydatki do dalszych etapów procedury doktoryzowania.

